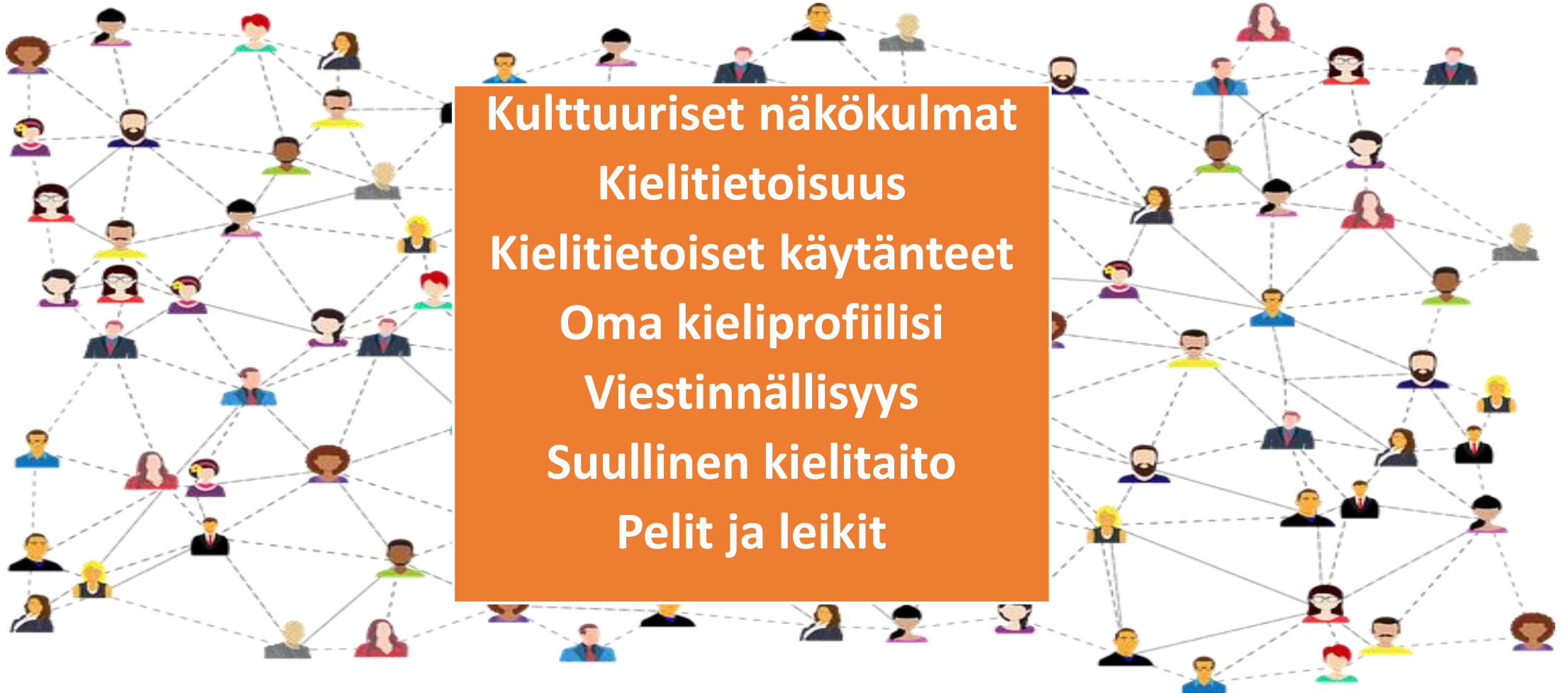


Ainedidaktiikka

vieraat kielet ja toinen kotimainen kieli/ Merja Marjakangas



Kulttuuriset näkökulmat kielten opetuksessa

Olennainen osa kielten opiskelua on tietämys kielialueen kulttuurista ja kulttuuristen asioiden ymmärtäminen.

Pohdintakysymys:

Mitä sellaisia kulttuurisia asioita, joista oppijan pitäisi olla tietoinen, omassa opetettavassa kieliaineessasi on?

Huomioita:

- Ei ole olemassa vain yhtä kansallista kulttuuria (esim. juhlien vietto samankin maan sisällä).
- Esimerkiksi englannin natiivipuhuja assosioidaan usein valkoihoiseen anglosaksiin > aksenttien esilletuonti oppitunneilla auttaa ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta.
- Opettajana on helppo tiedostamattaan vahvistaa stereotyyppistä ajattelua ja usein myös oppikirjoissa saatetaan esittää kulttuuriasiat yksipuolisesti.
- Tärkeintä opettajan kannalta on olla arvottamatta eri kulttuureja alempi- tai ylempiarvoisiksi.
- Opettajan omalla suhtautumisella ja sanavalinnoilla on mahdollista vaikuttaa suvaitsevaisuuden lisääntymiseen.
- Toistuvien stereotyyppien kohtaamiseen kannattaa valmistautua, jotta osaa käsitellä niitä tilanteen tullen.

Kielitietoisuus

Mitä ajatuksia ennakkotehtävänä ollut video *The Danger of a single story* herätti sinussa?



Kielitietoisuuteen kuuluu kolme tärkeää osa-aluetta:

- tieto kielistä ja niiden rakenteesta (esim. prepositiot vs. sijapäätteet)
- tieto oppiaineiden ja koulun kielestä > kenen äidinkieli on koulun kieli?
- tieto monikielisyydestä ja sen tukemisesta > monikielisyyden arvostaminen sekä oppilaiden äidinkielten näkeminen resurssina ja pohjana toisten kielten oppimiselle

Tärkeintä on, että opetuksen lähtökohta on **kielitietoinen ajattelutapa**, koska sen perusteella on mahdollista lähteä miettimään käytänteitä.

Kielitietoisia käytänteitä luokkaan

- Laita oppitunnin **sisällön runko** näkyviin taululle.
- Laita opetuskeskustelun helpottamiseksi **kielellisiä keinoja taululle**, esimerkiksi *siksi, sen takia siitä syystä, aiheuttaa, aiheutua, johtua, olla seurauksena, seurata, valloittaa, hyökätä*.
- Aloita, lopeta ja siirry aiheesta toiseen aina **selkeästi** (Saario 2009). Monen voi olla vaikea ymmärtää, jos esimerkiksi opetuskeskustelusta siirrytään ohjeiden antamiseen ilman selkeästi sanoitettua siirtymää.
- Tärkeät asiat esitellään aina vähintään **kahdella tavalla**, esimerkiksi suullisesti ja kirjoittamalla tai visuaalisesti (Saario 2009). Jos esimerkiksi läksyt tarkistetaan vain suullisesti, voi olla, että moni ei silloin pysy perässä.
- Esitä asioiden välisiä **suhteita visuaalisesti** esimerkiksi kuvilla, kaavioilla ja piirroksilla (Saario 2009). Alla kohdassa ”Kuvaajia kielitietoiseen opetukseen” on esimerkkejä kuvaajista, joita voi käyttää opetuksessa.
- Käytä **ennakkojäsennyksiä**, eli esimerkiksi sisältökarttoja ja sisällysluetteloita, ennen uuden asian käsittelyä. Ennakkojäsennykset auttavat oppijaa kohdistamaan lukemista tai kuuntelemista, ja ne voivat aktivoida aiempia tietoja. (Saario 2009.)
- Esitä asioita **runsaasti, toista** paljon ja kerro **toisin sanoin** (Saario 2009).
- Pidä **tauvoja** kysymysten jälkeen, jotta oppilailla olisi tarpeeksi aikaa prosessoida omia kysymyksiä ja vastauksiaan (Saario 2009).
- Pidä **käsitteiden** avaamista ja selittämistä opetuksen tapana (Kuukka 2009).
- Anna oppilaille **avainsanaluettelo** oppilaille uuden opetusjakson alussa (Kuukka 2009).
- Laadi yhdessä oppilaiden kanssa esimerkkejä sisältäviä **sanastoja** tai käytä valmiita sanastoja (Kuukka 2009).
- Varmista, että **tehtävätyypit** ovat oppilaille **tuttuja**: harjoitelkaa esimerkiksi koevastauksien tekemistä yhdessä (Nissilä 2009).

Oma kieliprofiilisi

Lopsin kieliprofiili ja kielitietoisuuden käsite nivoutuvat yhteen.

Mistä kieliprofiilissa on kyse?

Kieliprofiili laaditaan osana **lukion** kieli-opintoja. Kieliprofiilin tarkoitus on tukea kasvuasi kielenoppijana ja -käyttäjänä.

Kieliprofiilissa syvennyt seuraaviin teemoihin:

- mitä kaikkea kielitaitoa sinulla on
- mistä kaikesta kielellinen ja kulttuurinen identiteettisi koostuu
- mitä kaikkea kielitaito ja vuorovaikutustaidot ovat
- miten juuri sinä opit kieliä
- miten voisit hyödyntää eri kielten taitojasi **lukion** jälkeen.

Oma kieliprofiilisi



Viestinnällisyys kieltenopetuksessa

- Tavoitteena on viestinnällinen kielitaito.
- Viestintä on sekä kirjallista että suullista.
- Viestinnällinen kieltenopetus perustuu kolmeen periaatteeseen:
 - a) kommunikaatioperiaate (aito kommunikaatio)
 - b) tehtäväperiaate (kieltä käytetään mielekkäisiin tehtäviin)
 - c) mielekkäisyysperiaate (mielekäs kieliaines edistää oppimista)
- Sisällöt ja aihepiirit vastaavat oppilaiden tarpeita, mielenkiinnon kohteita ja kielitaidon tasoa.
- Tehtävät muotoillaan usein roolitehtäviksi, simulaatioiksi, leikeiksi, peleiksi jne.
- Lähtökohtana viestinnällisille tehtäville on yhteistoiminnallisuus ja oppilaskeskeisyys.
- Oppilaat osallistuvat aktiivisesti vuorovaikutukseen ja käyttävät opiskeltavaa kieltä viestintään.
- Viestinnälliset tehtävät edellyttävät hyvin määriteltyjä tehtäviä ja opettajan täytyy selkeästi selvittää miksi ja miten tehtävä tehdään (ohjeet).

Suullisen kielitaidon opettaminen

- Suullisen kielitaidon tavoitteet on jaettu vuorovaikutukseen, tuottamiseen ja tulkitsemiseen.
- Suullisessa kielitaidossa keskeisintä on ymmärrettävyys.
- Suullisen kielitaidon opettamiseen kuuluu myös ääntämisen harjoittelu ja riittävä sanavarasto on tarpeen, jotta voi kommunikoida ymmärrettävästi.
- Kielitaidon kehittyessä oppimisen tavoite siirtyy ymmärrettävyydestä kohti sujuvuutta.
- Sujuvaan puheeseen kuuluu luonteva ja spontaani puhe, joka sisältää myös epäröintiä.
- Mekaanisista suullisista tehtävistä pyritään kohti vapaata suullista tuottamista.
- Suullista kielitaitoa on tärkeää harjoitella systemaattisesti.
- Muista antaa palautetta myös suullisesta kielitaidosta. Muista positiivinen palaute, palaute ei ole pelkkää virheiden korjaamista.
- Suullista kielitaitoa voi ja pitää arvioida.
- Arviointi voi olla numeerista tai sanallista.
- Arviointia voi helpottaa taltioimalla suoritukset.

Pelit ja leikit osana kieltenopetusta

- Peleillä ja leikeillä voi harjoitella mitä tahansa kielten osa-aluetta eli sanastoa, kielioppiasiaa, tekstiä, fraaseja...
- Pelit ja leikit voivat olla digitaalisia tai perinteisiä askarreltuja pelipohjia tms.
- Kustantajien opettajan materiaalissa on yleensä valmiita leikkejä ja pelejä, mutta niiden lisäksi on usein tarpeen tehdä myös omaa oppimateriaalia.
- Vinkkejä ja ideoita saa kieltenopettajien blogeista, facebook-ryhmistä jne.:

<https://urly.fi/2yS4>

<https://urly.fi/2yS6>

<https://urly.fi/2yS7>

Omat pelit ja leikit

Ainedidaktiikan kirjallinen tehtävä:

Laadi jokin oma peli tai leikki johonkin oman oppiaineesi opiskeltavaan osa-alueeseen.

Kirjoita lyhyt alustus, jossa kerrot mille kieliaineelle ja luokkatasolle oma pelisi/leikkisi on suunnattu ja mitä siinä on tarkoitus harjoitella.

Tee tarkat ohjeet, joiden perusteella oppilaat/opiskelijat osaavat pelata tai leikkiä.

Tee valmiiksi tarvittava materiaali (esim. pelipohja).

Jaa materiaalisi muille sähköpostilla enauskut@norssi.fi,
ruauskut@norssi.fi ja saauskut@norssi.fi

Viimeinen palautuspäivä to 14.4.

Lähteet

Kuukka I. 2009. Koulu identiteettien, kulttuurien ja kielten kohtaamispaikkana. Teoksessa Yhteistä kieltä luomassa – suomea opetteleva opetusryhmässäni. Toim. Rapatti K. & Kuukka I. OPH, s.12-18.

Rapatti K. & Kuukka I. OPH, s. 12–18. Nissilä L. 2009. Maahanmuuttajaoppilaan arviointi. Teoksessa Yhteistä kieltä luomassa – suomea opetteleva opetusryhmässäni. Toim. Rapatti K. & Kuukka I. OPH, s. 156–160.

Saario J. 2009. Suomi toisena kielenä -oppilas ja luokkakeskustelun haasteet. Teoksessa Yhteistä kieltä luomassa – suomea opetteleva opetusryhmässäni. Toim. Rapatti K. & Kuukka I. OPH, s. 53–69.

Roiha A. 2017. Kulttuurin käsittely englannin opetuksessa. Tempus 1/2017.

Harjanne, P. 2007. Viestinnälliseen tehtävään perustuva kieltenopetus. Teoksessa Lavonen, J. (toim.) Tutkimusperustainen opettajankoulutus ja kestävä kehitys. Ainedidaktinen symposiumi Helsingissä 3.2.2006. Osa 2. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 286, 521–535.

Tergujeff E. & Kautonen M. 2017. Suullinen kielitaito. Opi, opeta, arvioi. Toim. Tergujeff E. & Kautonen M.

LINKKEJÄ

1. eNorssin kielitietoisuusopas <http://www.enorssi.fi/kielitietoisen-opettajan-opas/mobile/index.html>

2. Opetushallituksen kielitietoisuusjulkaisu <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kielitietoinen-opetus-kielitietoinen-koulu>

3. Dived-hankkeen kielitietoisia käytänteitä <http://dived.fi/kielitietoisia-kaytanteita-opettajille/>

<https://www.oph.fi/fi/kieliprofiili>

A network diagram featuring numerous stylized human icons of various ethnicities and ages, interconnected by a web of solid and dashed lines. The icons are arranged in a roughly circular pattern around a central orange rectangular box. The box contains the Finnish word "Kiitos!" in white, sans-serif font. The overall image conveys a sense of community and gratitude.

Kiitos!